

Nr 18.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 54 § 2, 5 och 7 mom. samt 70 § 1 mom. lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, m. m.

Till konstitutionsutskottets handläggning ha båda kamrarna den 9 mars 1948 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 104, med nedan intagna förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 54 § 2, 5 och 7 mom. samt 70 § 1 mom. lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt

2) lag om ändrad lydelse av 35 § 1 mom. kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Beträffande motiveringen för ifrågavarande lagförslag får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden den 13 februari 1948.

Röstning å sjukvårdsanstalt.

I syfte att underlätta deltagandet i allmänna val tillkommo år 1942 i fråga om kommunala val samt år 1944 beträffande val till riksdagens andra kammare nya bestämmelser om röstningssättet, enligt vilka personer, som å valdagen vistas utom hemorten, fått möjlighet att då rösta å fast postanstalt i annat valdistrikt. Reglerna härom återfinnas i 70 § lagen om val till riksdagen och 35 § kommunala vallagen. Med avseende på röstberättigad, som vistas å sjukvårdsanstalt och på grund därav är förhindrad att i vanlig ordning avlämna sin valseedel, innebära dessa bestämmelser, att han — fränsett det fall att röstning kan ske genom äkta make — kan utöva sin rösträtt endast om fast postanstalt finnes vid anstalten och denna är belägen å annan ort än den, där den sjuke är uppförd i röstlängden. Postanstalter äro för närvarande inrättade vid flera sanatorier samt ett par andra, större kroppsjukhus.

Förslag om att bereda sjuka personer möjlighet att utan personlig inställelse utöva rösträtt vid allmänna val har vid ett flertal tillfällen varit föremål för behandling såväl inom riksdagen som i samband med sakkunnigutredningar.

Spörsmålet upptogs av 1944 års vallagssakkunniga (SOU 1945: 64 s. 34 ff) vilka anförde, att det måste anses vara av stor betydelse, att förefintliga hinder för de röstberättigades möjlighet att utöva sin rösträtt undanröjdes,

så långt detta kunde ske utan att valsäkerheten och valhemligheten äventyrades.

Av företagen utredning funno de sakkunniga framgå att en särskild metod, varigenom samtliga å sjukvårdsanstalter intagna röstberättigade personer bereddes tillfälle att utöva sin rösträtt, skulle vara förenad med betydande olägenheter. Då därjämte endast ett förhållandevis ringa antal personer torde komma att begagna sig av möjligheten att rösta, förklarade sig de sakkunniga icke kunna tillstyrka att en dylik metod infördes. Skulle en särskild röstningsmetod för sjuka personer ändock anses böra införas, syntes detta, såvitt anginge andrakammarval, icke kunna ske utan ändring av § 24 riksdagsordningen.

Emellertid ansågo de sakkunniga, att ett underlättande för sjuka personer att utöva sin rösträtt i viss mån kunde åvägabringas utan ändring av gällande bestämmelser, nämligen genom att *inrätta ytterligare postanstalter å större sjukvårdsanstalter*. Enligt upplysningar, som de sakkunniga inhämtat, kunde postanstalter inrättas även för tillfälligt behov, såsom för röstmottagning å de dagar då allmänna val ägde rum.

För att sjuka personers deltagande i val skulle i någon mån underlättas, förordade därför de sakkunniga, att vid kommande allmänna val till andra kammaren samt av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige *tillfälliga postanstalter, avsedda för röstmottagning, efter Kungl. Maj:ts bestämmande å valdagen inrättades vid större sjukvårdsanstalter* samt att å dessa intagna personer där finge *utöva sin rösträtt även för det fall att sjukvårdsanstalten vore belägen inom den ort, där de vore uppförda i röstlängd*.

I flertalet remissyttranden tillstyrktes förslaget eller lämnades utan erinran.

Vid 1947 års riksdag väcktes motioner (I: 117, II: 90) med yrkande om anordnande av poströstning vid sjukhus och andra vårdanstalter samt om ändring i vallagarna. Motionärernas förslag överensstämde i stort sett med de sakkunnigas men skilde sig i ett par avseenden från detta. Sålunda borde enligt motionärernas mening tillfällig postanstalt å valdagen inrättas vid sjukvårdsanstalter oberoende av dessas storlek. Vidare skulle vederbörande postfunktionär ha att avhämta rösterna i vådrummen, om läkaren lämnade tillstånd därtill och den röstande hade sina själsförmögenheter i behåll.

I utlåtande (nr 8) i anledning av motionerna anslöt sig konstitutionsutskottet till de sakkunnigas skäl för en begränsning av det antal sjukvårdsanstalter, där poströstning åtminstone tills vidare borde få förekomma. Vidare förklarade sig utskottet icke kunna biträda motionärernas förslag, att läkaren i stor utsträckning skulle avgöra frågan, om den sjuke finge rösta eller ej. Utskottet ville emellertid förorda, att möjlighet att rösta bereddes å sjukvårdsinrättning intagna, utöver vad för närvarande kunde ske, i anslutning till de sakkunnigas förslag. På grund därav hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i anslutning till nämnda förslag i syfte att underlätta valdeltagandet för å sjukvårdsanstalten intagna röstberättigade personer.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (skr. nr 94).

Föredragande departementschefen, som förordar en reform i enlighet med riksdagens uttalande år 1947, föreslår, dels att vid kommande allmänna val till andra kammaren samt av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige tillfälliga postanstalter — varunder torde innefattas även avdelningar av närbelägna fasta postanstalter — å valdagen inrättas vid vissa sjukvårdsanstalter, dels ock att den som vårdas på sjukvårdsanstalt, där postanstalt finnes inrättad, skall tillförsäkras rätt att rösta å denna utan hinder av att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort där han är uppförd i röstlängden. För sistnämnda utvidgning av röstningsmöjligheterna kräves ändring i vallagarna. Frågan om i vilken omfattning röstmottagning å sjukvårdsanstalt skall anordnas bör enligt departementschefen få bestämmas av Kungl. Maj:t.

Registrering av partibeteckningar.

Bestämmelser om registrering av partibeteckningar återfinnas i 54 § lagen om val till riksdagen. Registret föres i justitiedepartementet, där ansökan om registrering göres. Frågor om registrering avgöras av chefen för nämnda departement i närvaro av representanter för banko- och riksgäldsfullmäktige. På justitiedepartementet ankommer även att kungöra partibeteckningars registrering eller avförande ur registret samt att meddela utdrag därur, då andrakammarval skola äga rum.

Genom den nya departementsstadgan, som trädde i kraft den 1 juli 1947, ha ärenden rörande val till riksdagens kamrar — med undantag av lagstiftningsfrågor — överflyttats från justitiedepartementet, där de förut handlades, till inrikesdepartementet. Denna nya ordning har dock icke erhållit giltighet med avseende på ärendena angående registrering av partibeteckningar, varom regler såsom nyss nämnts äro givna i lag.

Något sakligt skäl att bibehålla den angivna särställningen för nu ifrågasvarande ärenden lär enligt departementschefen icke föreligga.

I propositionen förordas därför att vallagens bestämmelser ändras i syfte att i nu förevarande avseende vinna tillämpning av dessa i fråga om de fastställda grunderna för arbetsuppgifternas fördelning mellan departementen.

Utskottet biträder det i propositionen framlagda förslaget om anordnande av röstning å vissa sjukvårdsanstalter, vilket överensstämmer med de önskemål, som framställdes av 1947 års riksdag. Utskottet finner ej heller anledning till erinran mot förslaget om överflyttning av registrering av partibeteckningar till inrikesdepartementet, och hemställer alltså,

att riksdagen med bifall till föreliggande proposition, nr 104, måtte antaga följande

L a g

angående ändrad lydelse av 54 § 2, 5 och 7 mom. samt 70 § 1 mom. lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 54 § 2, 5 och 7 mom. samt 70 § 1 mom. lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

54 §.

2. Ansökan om registrering av partibeteckning skall göras skriftligen i *justitiedepartementet*, där register över partibeteckningar föres. Frågor om registrering avgöras av chefen för nämnda departement i närvaro av tre bland de av riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

5. Då partibeteckning registrerats eller ur registret avförts, skall kungörelse därom genom *justitiedepartementets* försorg på sökandens bekostnad införas i allmänna tidningarna.

7. När val i hela riket till andra kammaren skola äga rum, skola i god tid före valen från *justitiedepartementet* till samtliga Konungens befallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje partibeteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 1 augusti närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det

2. Ansökan om registrering av partibeteckning skall göras skriftligen i *inrikesdepartementet*, där register över partibeteckningar föres. Frågor om registrering avgöras av chefen för nämnda departement i närvaro av tre bland de av riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

5. Då partibeteckning registrerats eller ur registret avförts, skall kungörelse därom genom *inrikesdepartementets* försorg på sökandens bekostnad införas i allmänna tidningarna.

7. När val i hela riket till andra kammaren skola äga rum, skola i god tid före valen från *inrikesdepartementet* till samtliga Konungens befallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje partibeteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 1 augusti närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det

¹ Senaste lydelse av 54 § se SFS 1935: 256 (jfr 1944: 84) och av 70 § se SFS 1944: 84.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

förordnandet givits. Vid varje beteckning skall angivas det parti, för vilket registreringen skett, samt partiets enligt 6 mom. anmälda ombud.

Anmäles till ----- i registerutdragen.

70 §.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt. *Den som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

L a g

om ändrad lydelse av 35 § 1 mom. kommunala vallagen
den 6 juni 1930 (nr 253).

Härigenom förordnas, att 35 § 1 mom. kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

35 §.

1 mom. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å

1 mom. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å

¹ Senaste lydelse se SFS 1942: 177.

(Gällande lydelse.)

valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt.

(Föreslagen lydelse.)

valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt. *Den som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1948.

Stockholm den 2 april 1948.

På konstitutionsutskottets vägnar:

JONES ERIK ANDERSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Gottfrid Karlsson, Karl August Johanson, Herlitz, Elmgren, Björek, Mattsson, Gustavson*, Hällgren och Sandberg; samt

från andra kammaren: herrar Thorell*, von Friesen, Nilsson i Göteborg*, Nolin, Norén, Spångberg, Håstad, Edberg* och Gustafsson i Bogla.

* Ej närvarande vid justeringen.